

Af Elisabeth Gregersen, formand for Danske Tandplejere

Fortællingen om behov for mere tandbehandling i fremtiden holder ikke

Vi skal væk fra fortællingen om, at borgerne vil få brug for mere tandbehandling i fremtiden. Data, odontologer og udviklingen peger på et helt andet scenarie.

Vi hører fra flere forskellige aktører, at behovet for tandbehandling vil vokse i fremtiden, blandt andet fordi populationen af ældre vokser, og at der for at kunne dække det behov skal uddannes flere tandlæger. Det er rigtigt, at der vil være flere ældre i fremtiden. Men på forhånd at påstå, at fremtidens ældre vil have et større behandlingsbehov, er næppe realistisk. Vi er nødt til at forholde os til de data om tandsundhed, der er tilgængelige i Sundhedsstyrelsens Centrale Odontologiske Register (SCOR), og de tegner et andet billede. Og lad os så en gang for alle folde ud, hvad vi kan gøre for, at borgerne fortsætter med at have tænder, der ikke skal behandles i stor udstrækning, men derimod holdes sunde.

For det første har de ældre i dag allerede en markant forbedret tandsundhed sammenlignet med de ældre for 50 år siden. Denne forbedring af de ældres tandsundhed skyldes ikke, at de har fået mere behandling. Forbedringen er sket gradvist over tid, og er et resultat af livstilsændringer og forebyggende tandpleje.

Det viser et studie fra 2021 fra Odontologisk institut på Københavns Universitet og Statens Institut for Folkesundhed. Forskerne bag studiet fremhæver sundere livsstil, mindre rygning og loven om børnetandpleje fra 1972 som vigtige faktorer for, at de ældre i dag beholder deres naturlige tænder. Med børnetandplejelovens indførelse forebyggede man tandsygdomme tidligt i livet og skabte gode rammer for, at borgeren kunne holde sine tænder fri af huller og tandkødets fri af betændelse og dermed undgå operativ behandling i langt de fleste tænder og som resultat beholde tænderne. Studiet viser helt konkret, at 51 procent af ældre mellem 65 og 74 år manglede samtlige naturlige tænder i 1987. I 2017 var andelen faldet til omkring seks procent.

Der er intet, der tyder på, at fremtidens ældre pludselig vil glemme den daglige pleje af mund og tænder, der for langt størstedelen i løbet af de seneste årtier er blevet en dybt forankret, god vane morgen og aften. Men sygdom kan sætte en stopper for den gode daglige mundhygiejne, og det skal den ældre i samråd med tandplejeren selvfølgelig tage hånd om. Særligt hvis der er mange reparationer i tænderne i form af fyldninger, kroner, broer og implantater eller parodontitis. Så skal der en effektiv, daglig indsats til for at holde mere tandsygdom fra døren.

Odontologer taler om paradigmeskift og generation "nul huller"

Fleere odontologer sætter netop nu fokus på, at der er et paradigmeskifte i gang i tandplejen i Danmark. Professor emeritus på Aarhus Universitet og tidligere rektor for Tandlægeskolen i Aarhus, Ole Fejerskov, har i 2021 i henholdsvis Politiken og fagbladet Tandplejeren udtalt, at behovet for klassisk tandlægebehandling, hvor der repareres tænder og udskiftes gamle fyldninger, er drastisk faldende. Denne konklusion baserer Ole Fejerskov på de tal, man kan finde i SCOR.

Forsker i samfundsodontologi, Esben Boeskov Øzhayat udtalte i en artikel i Politiken i december 2021, at vi i Danmarks har 'utrolig gode tænder' og kalder i artiklen de unge for 'generation nul huller'. Og det er da også det billede, man ser, når man kigger i SCOR fra 2020. Her fremgår det, at 75 procent af de 7-årige har nul huller i mælketænderne, 79 procent af de 8-årige har nul huller og sådan stiger procenterne for hvert år og lander på 85 procent 12-årige uden huller i mælketænderne. Kigger vi på de blivende tænder, som jo er

dem, der skal holde hele livet, tegner det samme positive billede sig. 93 procent af de 8-årige har nul huller i de blivende tænder, og 58 procent af de 17-årige og 56 procent af de 18-årige har ingen huller. Der er altså gode, sunde vaner at spore i SCOR-tallene. Der er ikke noget, der tyder på, at de unge skulle blive dårligere til at passe på deres tænder. Slet ikke hvis vi hjælper dem på vej.

Så hvor meget behandling er der brug for i fremtiden?

Højest det samme, som der er brug for i dag – men baseret på SCOR-tallene og en række odontologers betragtninger er det mere sandsynligt, at behovet for tandbehandling i fremtiden vil falde. Selvfølgelig vil der altid være borgere, der vil have brug for tandbehandling. Men at påstå, at flere vil få brug for behandling, går stik imod fakta. 70-80 procent af de behandlinger, der gives på landets tandklinikker allerede i dag, er tandplejerbehandlinger. De resterende 20-30 procent er tandlægebehandlinger.

Sundhedsstyrelsen tandplejeprognose fra 2019 konstaterer også, at der efter børnetandplejeloven fra 1972 ses en stadig kontinuerlig stigning i andelen af børn og unge uden huller, og at det er Sundhedsstyrelsens vurdering, at der fremover (indtil 2040, red.) formentligt vil være det samme behov for tandlæger som i dag. Men prognosen har ikke taget højde for den forbedrede tandsundhed. Det er ren fremskrivning uden videnskabeligt belæg

De ældre i dag, som igennem livet har fået meget operativ behandling, så som kroner og implantater, og af den grund har et svagere tandsæt, har brug for tandplejerens hjælp til selv at kunne varetage den daglige, nærværende og engagerede tandpleje. Jo mere operativ behandling man har fået lavet, jo mere pleje kræver det at holde tænderne ved lige. Hvis man ikke har en god mundhygiejne, opstår nye tandproblemer hos de ældre, og det leder til mere behandling, som igen leder til mere behandling.

Det samme gør sig gældende for de mange sunde børn, unge og voksne. De skal også vejledes i at holde de sunde tænder sunde, og det foregår for langt de flestes vedkommende ved en tandundersøgelse og forebyggende behandling hos tandplejeren.

Udviklingen igennem de seneste 50 år og Sundhedsstyrelsens tal og fremtidsprognose om danskernes tandsundhed fortæller os, at den økonomiske prioritering bør falde på sundhedsfremme og forebyggelse frem for behandling. Derfor bør der uddannes flere tandplejere. Det er både det bedste for borgernes tandsundhed og det billigste for borgeren, kommunen og staten - i dag og i fremtiden.